

Doniyor Kitobi — O'n Oltinchi Qism

Ramzlar

Jeff Pippenger

2023-12-11

Daniyoning uchinchi bobiga murojaat qilishdan oldin, bobni yanada to'liqroq anglashimizga imkon berishi mumkin bo'lgan ayrim bashoratli ramzlarni ko'rib chiqamiz. Doniyor, Xananiya, Mishoel va Ozariyo ular qo'llanilgan kontekstga ko'ra Muqaddas Ruh tomonidan muayyan bashoratli ramzlarni ifodalash uchun ishlatiladi. Birinchi bobda ular, bobning oxirigacha, hech qanday farqlanmasdan, to'rtta munosib zot sifatida tasvirlanadi; bobning oxirida esa Doniyor "barcha vahiyilar va tushlarni anglash" in'omiga ega deb ko'rsatiladi.

Bu to'rt o'smirlarga kelsak, Xudo ularga har qanday ilm va hikmatda bilim hamda mahorat berdi; Doniyor esa barcha vahiyilar va tushlarni anglash qobiliyatiga ega edi. Doniyor 1:17.

Birinchi bobda ular "to'rt"ning ramzi sifatida butun dunyo bo'ylab oxirgi kunlardagi Xudoning xalqini ifodalaydilar. "To'rt" butun dunyoni bildiruvchi ramzdir, va barcha payg'ambarlar oxirgi kunlar haqida so'zlamog'dalar. Birinchi bobdagi to'rt sodiq kishi oxirgi kunlardagi Xudoning xalqini ifodalaydi, va o'n yettinchi oyatda ilk bor Doniyor bilan uch sodiq kishi o'rtasida farq qo'yiladi; bu esa "uch va birning birikmasi" ramzini ifodalaydi.

"Uch va bir uyg'unligi" timsoli ilhomlangan Kalom ichida qayta-qayta uchraydi. U mazmunga qarab bir necha haqiqatlarni ifodalaydi. U 1798-yildagi "oxirzamon"da boshlangan va inoyat muddatining yopilishida nihoyasiga yetadigan uch farishtaning xabarlarini tarixini ifodalaydi. Uchala xabarning barchasi birinchi farishtaning harakatida ifodalangan edi, va o'sha harakatga Vahiy kitobining o'n sakkizinchi bobidagi to'rtinchi farishta ergashadi; demak, bu uch va bir uyg'unligidir.

Muayyan kontekstlarda u birinchi farishtaning xabarining Millerchilar tarixidagi harakatini bir raqami bilan, uchinchi farishtaning xabarining harakatini esa uch raqami bilan birikkan holda ifodalashi mumkin. Shunday ekan, "uch-bir birikmasi" "bir-va-uch birikmasi" sifatida ham ifodalanishi mumkin. Ramziy "uch-bir birikmasi" bir — uchdan oldin kelganda ham, yoki uch — birdan oldin kelganda ham ramz sifatida amal qiladi. Doniyor kitobining uchinchi bobidagi Navuxadnazar pechida biz avval uch sodiq kishini, so'ngra Xudoning O'g'liga o'xshash to'rtinchisini ko'ramiz.

Shadrax, Meshax va Abednego degan bu uch kishi bog'langan holda lovullab yonayotgan o'choqning qoq o'rtasiga yiqildilar. Shunda shoh Navuxadnazar hayratga tushib, shosha-pisha o'rnidan turdi-da, maslahatchilariga murojaat qilib dedi: "Biz olovning qoq o'rtasiga bog'langan holda uch kishini tashlamaganmidik?" Ular shohga javoban dedilar: "To'g'ri, ey shoh." U javob berib dedi: "Mana, men olovning qoq o'rtasida bo'shatilgan holda yurgan to'rt kishini ko'ryapman, ularga hech zarar yetmagan; to'rtinchisining qiyofasi esa Xudoning O'g'liga o'xshaydi." Doniyor 3:23–25.

Shubhasizki, mutlaqo ilohiy bir sabab ham, aniq tarixiy bir haqiqat ham mavjud bo‘lib, ular bizga nima uchun Doniyor uchinchi bobdagi oltin haykalga sajda qilish marosimida tasvirlanmaganini bildiradi; ammo bashoratli sabablardan biri shuki, agar Doniyor u yerda hozir bo‘lganida, u olovli pechdagi uch-va-bir birikmasining bashoratli ramziyligini buzgan bo‘lar edi. Gido‘n bilan esa, bu Gido‘n va uning har biri yuz kishidan iborat uch guruhi edi. Masih ko‘pincha uch shogirdi bilan birga bo‘lgan.

Olti kundan so‘ng Iso Butrusni, Yoqubni va uning ukasi Yuhannoni O‘zi bilan olib, ularni alohida holda baland bir toqqa olib chiqdi. Va u ularning ko‘z o‘ngida qiyofasini o‘zgartirdi: Uning yuzi quyosh kabi porladi, kiyimlari esa nurdek oppoq bo‘ldi. Matto 17:1, 2.

Bir-u-uch, yoki uch-u-bir; bu ayni bir ramzdir, chunki ularning barchasi oxirgi kunlarning qandaydir bashoratli unsurini ifodalaydi, oxirgi kunlar esa hukm kunlaridir. Hukm kunlari 1798-yilda, tergov hukmi 1844-yil 22-oktabrda boshlanishi haqidagi e‘lon bilan boshlandi. Va hukm kunlari tez orada keladigan Yakshanba qonuni davrida insoniy sinov muddati yopila boshlaguncha davom etadi; shu paytda Xudoning ijro etuvchi hukmlari boshlanib, sinov muddati butunlay yopilguncha va oxirgi yetti balo yuz berguncha bosqichma-bosqich kuchayib boradi. Navuxadnazarning o‘choqi bilan bog‘liq holda, keyinchalik Masih ularga qo‘shilgan uch sodiq kishi bayroqni ifodalaydi. Oltin butning bag‘ishlanish marosimida Navuxadnazarning saltanatini tashkil etgan barcha xalqlar hozir edi.

U uzoqdagi xalqlarga bayroq ko‘taradi va yerning chekkasidan ularga ishora qiladi; va mana, ular tezlik bilan shiddatli ravishda keladilar. Ishayo 5:26.

Doniyorning asirligidagi yetmish yil tanib olinishi zarur bo‘lgan yana bir muhim ramzdir va u ilhomlangan Kalomda qayta-qayta uchraydi. Yohoyoqimdan Kirgacha bo‘lgan davr Doniyor asirligining haqiqiy yetmish yilini ifodalaydi. Ikkinchi Solnomalarda yetmish yil yurt dam olib, o‘z shanba yillaridan bahramand bo‘ladigan davrni anglatadi. Ishayo yigirma uchinchi bobda yetmish yil 1798-yildan boshlab yakshanba qonunigacha bo‘lgan Amerika Qo‘shma Shtatlari tarixini ifodalaydi va shu bilan birga, respublikachilik shoxi hamda haqiqiy protestantizm shoxining parallel tarixlarini ham ifodalaydi. Opa Uayt yetmish yilni papalikning zulmatli o‘rta asrlariga oid ming ikki yuz oltmish yil bilan uyg‘unlashtiradi.

“Bugun Xudoning jamoati halok bo‘lgan inson zotining najoti uchun mo‘ljallangan ilohiy rejani yakuniga yetkazish ishini davom ettirishda erkindir. Ko‘p asrlar davomida Xudoning xalqi o‘z erkinliklarining cheklanishiga duchor bo‘ldi. Xushxabarni uning sofligida va‘z qilish taqiqlangan edi, va insonlarning farmonlariga bo‘ysunmaslikka jur‘at etganlar eng og‘ir jazolarga tortilar edi. Buning oqibatida, Rabbiyning ulkan axloqiy uzumzori deyarli butunlay ishlovsiz qoldi. Xalq Xudoning Kalomi nuridan mahrum etildi. Xato va xurofot zulmati haqiqiy din haqidagi bilimni yo‘q qilib yuborish bilan tahdid qilardi. Yer yuzidagi Xudoning jamoati, xuddi surgun davrida Bobil asirligida ushlab turilgan Isroil farzandlari kabi, ana shu shafqatsiz ta‘qibning uzoq davri mobaynida haqiqatan ham asirlikda edi.” Prophets and Kings, 714.

Yetmish yil ramz sifatida Zulmat asrlarining ming ikki yuz oltmish yilini ham ifodalashi anglab yetilgach, Zulmat asrlarini ramziy tarzda ifodalovchi “uch yarim yil”, yoki “qirq ikki oy”, yoki “bir zamon, zamonlar va zamonning yarmi” haqidagi tasvir ramziy yetmish yilning ma’nosi va tatbiqini kengaytiradi.

Doniyor kitobida yetmish yil birinchi xabarning quvvatlantirilishidan hukmgacha bo‘lgan davr sifatida ko‘rsatiladi. Bu davr har bir muqaddas islohot harakatida mavjud bo‘ladi va shu tariqa, yetmish yil vaqt unsurini ta’kidlama-yotgan, balki davrning maqsadiga murojaat qilayotgan boshqa haqiqat yo‘nalishlarini ifodalaydi. Masalan, yetmish yillik davr Malakiy tomonidan ahd xabarchisi Levi o‘g‘illarini poklaydigan davr sifatida tasvirlanadi. Oqsoqol Uayt Malakiydagi levilarning poklanishini Masihning ma’badni ikki marta poklashi bilan bog‘lagan. Xuddi shu davr bir yuz qirq to‘rt mingning muhrlanish vaqti davridir. U, shuningdek, keyingi yomg‘ir asta-sekin yog‘diriladigan davrdir. Xuddi shu davr yana hayvon suratining sinov vaqti hamdir, bu esa hayvon tamg‘asiga olib boradi. Bu davr, shuningdek, Yakshanba qonuniga olib boradigan bashoratli “tayyorgarlik kuni” bo‘lib, u ayni paytda “Shanba kuni” hamdir. Bu davr sochilish vaqtlarini ham, yig‘ilish vaqtlarini ham o‘z ichiga oladi; ularning ikkalasi ham “yetti vaqt”ning unsurlaridir.

Doniyor kitobida Yohuyaqim birinchi xabarning quvvatlantirilishining ramzidir. Undan keyin keladigan ikki shohga nisbatan u shunchaki hukmga olib boradigan va hukm bilan yakun topadigan uch farishtaning birinchisidir. Kir nafaqat yakshanba qonunining ramzi, balki u xalos etilishning ham “belgisi”dir. Doniyor uch-plus-bir birikmasining bir unsuri, shuningdek Xudoning xalqining butun dunyo bo‘ylab to‘rt karra ifodasining ham bir qismidir. Doniyor, shuningdek, Ilyos xabarchisining ramzi bo‘lib, Vahiy kitobida Yahyoni ham timsollaydi. U yana Xudoning muhrini qabul qiladiganlarning ham ramzidir. “Doniyor” ismi “Xudoning hakami” yoki “hukmning Xudosi” degan ma’noni anglatadi; shu bois u hukmning, shuningdek Laodikeyaning ham ramzidir, chunki Laodikeya “hukm qilingan xalq” yoki “hukm ostidagi xalq” degan ma’noni anglatadi. Laodikeyaning hukmi oxir-oqibat Doniyor kitobida muhrdan chiqarilgan bilimni rad etishlariga asoslanadi.

Navuxadnazar Amerika Qo‘shma Shtatlarining ham Respublikachi, ham haqiqiy protestant shoxining ramzidir, shuningdek u Amerika Qo‘shma Shtatlarining boshidan oxirigacha bo‘lgan holatining ham timsolidir. Daniel kitobining to‘rtinchi va beshinchi boblariga kelganimizda, Navuxadnazar 1798-yildagi “oxirzamon”ni ifodalashini, Belshazar esa yakshanba qonunini ifodalashini ko‘ramiz. Navuxadnazar jazoning “yetti vaqt”i oxirida imonga kelgan, qo‘zi singari bir hukmdorga aylandi, biroq uning o‘g‘li halokatidan sal oldin ajdarho kabi so‘zlaydigan bo‘lib chiqadi.

“Bobilning so‘nggi hukmdoriga ham, timsol tariqasida uning birinchisiga bo‘lgani kabi, ilohiy Qo‘riqchining hukmi yetib kelgan edi: ‘Ey podshoh, ... senga aytiladiki: shohlik sendan ketdi.’ Doniyor 4:31.” Payg‘ambarlar va Podshohlar, 533.

Doniyor kitobining birinchi bobi 1840-yil 11-avgustdan 1844-yil 22-oktabrgacha bo‘lgan Millerchilar harakati tarixini ifodalaydi. U, shuningdek, 2001-yil 11-sentabrdan Yakshanba qonunigacha bo‘lgan davrni ham ifodalaydi. Shuningdek, u uch farishtaning xabarlaridan

birinchisini ifodalaydi; bu xabarlar esa o‘z navbatida 1798-yildan Yakshanba qonunigacha bo‘lgan Amerika Qo‘shma Shtatlari tarixining ikkinchi bashoratli timsolini ham ifodalaydi.

Balki, Doniyorning birinchi bobining eng muhim timsoli shundaki, u Doniyor kitobi va Vahiy kitobidan birgalikda tarkib topgan bashoratli kitobda tilga olingan birinchi narsadir. Bu bashorat talabasi egallashi lozim bo‘lgan uchta bashoratli sinovning birinchisidir. Keyingi sinovlardan o‘tish uchun aynan shu narsa “yeyilishi” kerak.

“Ilk Yozuvlar”da, ushbu maqolalarda allaqachon bir necha bor iqtibos qilinganidek, Opa Uayt bir paragrafda Masih tarixining uch bosqichli sinov jarayonini belgilaydi, so‘ng keyingi paragrafda esa Millerchilar tarixining uch bosqichli sinov jarayonini belgilaydi. U Masih davridagi Yuhanning xabarini rad etganlar Isoning ta‘limotlaridan foyda ko‘ra olmaganini ko‘rsatadi. Keyingi paragraf esa ko‘rishni istagan kishiga shuni ayon qiladiki, Millerchilar uchun birinchi sinov Uilyam Miller edi; Opa Uayt uning ham Yahyo cho‘mdiruvchi, ham Ilyos tomonidan timsollanganini ko‘rsatadi. Birinchi sinovning o‘sha ikki guvohi Doniyorning birinchi bobi Ilyos xabari ekanini tasdiqlaydi. Agar birinchi bob rad etilsa, ikkinchi va uchinchi boblardagi haqiqatdan hech qanday foyda bo‘lishi mumkin emas.

Iso va ikkinchi farishta o‘zlarining tegishli tarixlarida Yahyo Cho‘mdiruvchi va birinchi farishtadan keyin keldilar. Isodan keyin xoch hukmi bo‘ldi, va uchinchi farishta tergov hukmi boshlangan paytda yetib keldi. Xoch oldida shogirdlarning hafsalasi pir bo‘lgani 1844-yil 22-oktabrdagi buyuk hafsalapirlikning timsolidir. Doniyorning birinchi bobi — Yahyo Cho‘mdiruvchi va Uilyam Miller orqali ifodalangan Ilyosdir, ammo uni ikkinchi va uchinchi boblardan ajratib bo‘lmaydi. Bu boblar birgalikda abadiy Xushxabardir; u har doim uch bosqichli bashoratli sinov xabari bo‘lib, avval ikki toifa sajda qiluvchilarni vujudga keltiradi, so‘ng ularni ajratadi. Shunday ekan, agar o‘sha uch bob bir-biridan ajratilsa, bu boshqa bir xushxabar bo‘lur edi.

Ammo agar biz yoki osmondan bo‘lgan bir farishta sizlarga biz sizlarga va‘z qilgan xushxabardan boshqa bir xushxabarni va‘z qilsa, u la‘natlangan bo‘lsin. Oldin aytganimizdek, men hozir yana aytaman: agar kimdir sizlar qabul qilgan xushxabardan boshqa bir xushxabarni sizlarga va‘z qilsa, u la‘natlangan bo‘lsin. Galatyaliklarga 1:8, 9.

Doniyor kitobining birinchi bobi ahdning xabarchisi to‘satdan O‘z ma‘badiga kelishi uchun yo‘l tayyorlaydi, shuningdek u sahroda nido qilayotgan ovoznı ham ifodalaydi. Sahro tarqalib ketish davri sifatida tasvirlanadi; bu davrda muqaddas joy va lashkar oyoq osti qilinmoqda. Doniyor kitobining birinchi bobida Doniyor sahroda, tarqalib ketgan va qullikka tushgan holdadir. Birinchi bobning xabari ikkinchi bobning xabari uchun yo‘l tayyorlaydi; u yerda Masih Levining o‘g‘illarini poklaydi va ular bilan ahd tuzadi. Levining o‘g‘illari Xudoning tanlangan xalqining ramzi sifatida ko‘rsatiladi, chunki ular Horunning oltin buti inqirozida Muso bilan sadoqat ila turdilar; Doniyor kitobining uchinchi bobi ham oltin but inqirozidir.

Shadrax, Meshax va Abednego oltin butning “vahshiyning surati” sinovi oldidan avvaldan poklangan levilarga o‘xshaydi. Marosimda Nebukadnetsar orkestrni ta‘minlaydi, Tirning fohishasi qo‘shiqlarni kuylaydi, murtad ruhiy Isroil esa oltin but oldida ta‘zim qilib, so‘ng musiqa sadolari

ostida uning atrofida yalang'och holda raqsga tushadi.

Doniyor va Vahiy kitoblari ayni bir kitobdir, va Masih Alfa va Omega sifatida endi Iso Masihning Vahiyini ifoda etuvchi kitobning muhrlarini ochmoqda. U o'sha kitobga joylaydigan eng birinchi haqiqat — uch farishtaning xabarlaridir. Doniyor kitobining dastlabki uch bobi uch farishtaning xabarlaridir. Vahiy kitobining o'n to'rtinchi bobidagi o'sha uch farishtaning xabarlari bilan bog'liq haqiqatlar, ular avval Doniyorning dastlabki uch bobida tilga olingani anglab yetilganda, kamolga yetkaziladi. Vahiy 14 da ular abadiy xushxabar deb belgilangan, va ular osmonning bag'rida uchib bormoqda; shu tariqa oxirgi kunlarda butun dunyoga taqdim etiladigan xabarni ko'rsatadi. Doniyorning dastlabki uch bobida esa bu xabarni dunyoga olib boradigan erkaklar va ayollarning tajribasi tasvirlangan. Vahiy 14 — haqiqatning tashqi chizig'i bo'lib, ramzlar orqali uch farishtaning xabarini ifodalaydi. Abadiy xushxabar hamda uch farishtaning har birining xabari Doniyorning dastlabki uch bobida ifodalangan haqiqatning ichki chizig'i orqali kamolga yetkaziladi.

Dastlabki uch bob ko'plab ajoyib haqiqatlarni ifodalaydi, va o'sha haqiqatlardan biri shundan iboratki, uch xabar uch bosqichli sinov jarayonidir: u ovqatlanishga doir sinovdan iborat bo'lib, undan keyin ko'rishga doir sinov keladi, va uning ortidan lakmus sinovi keladi. Shubhasiz, bu uch sinovni nomlashning boshqa usullari ham bor, biroq bu nomlarni birinchi bobda osongina ko'rish mumkin, va ularni yana birinchi bobdan uchinchi bobgacha bo'lgan boblarda ham ko'rish mumkin. Bu uch bob birgalikda bitta ramz sifatida tan olinishi lozim.

“Birinchi va ikkinchi xabarlar 1843 va 1844 yillarda berilgan edi, va biz hozir uchinchi xabarning e'lon qilinishi ostidamiz; biroq bu uchala xabar hamon e'lon qilinishi lozim. Ular haqiqatni izlayotganlarga takroran yetkazilishi hozir ham avvalgidek zarurdir. Qalam va ovoz orqali biz bu e'lonni jaranglatmog'imiz, ularning tartibini hamda bizni uchinchi farishta xabarigacha olib keladigan bashoratlarning qo'llanilishini ko'rsatmog'imiz kerak. Birinchi va ikkinchisiz uchinchi bo'lishi mumkin emas. Biz bu xabarlarni dunyoga nashrlar va nutqlar orqali, bashoratli tarix yo'nalishida bo'lib o'tgan narsalarni ham, bo'ladigan narsalarni ham ko'rsatgan holda yetkazmog'imiz lozim.” Tanlangan xabarlar, 2-kitob, 104, 105.

Ikkinchi va uchinchi boblarning haqiqiy tarixiy voqealari orasida faqat bir kun, yoki bir hafta, yoxud yigirma yil bo'lganining ahamiyati yo'q; ular ramziy tarzda uch sinovning izchil sinab ko'rinishini tasvirlaydi. Navuxadnazar Xudo payg'ambar Doniyor orqali uning tushini bila olgani va tushga shunchalik asosli bir ta'bir bera olganidan hayratda va lol qoldiki, bu faqat haqiqat sifatida anglashilishi mumkin edi. Shunga qaramay, uchinchi bobda Navuxadnazar ikkinchi bobdagi ikkinchi sinovdan yiqildi, chunki u maxfiy tushning ilohiy ma'nosini ayon qilgan Xudoning qudratining ajoyib namoyon bo'lishidan ustun qilib, o'zining mag'rur insoniy istagini qo'yishga qaror qildi.

Uchinchi bobda oltin tasvirni tiklash orqali u uchinchi — hal qiluvchi sinovdan o'ta olmadi. Shadrax, Meshax va Abednego esa bu hal qiluvchi sinovdan o'tdilar. Navuxadnazar hayvonning tamg'asini qabul qildi, uch nafar sadoqatli esa Xudoning muhrini oldilar. Doniyor kitobining dastlabki uch bobi Vahiy kitobining o'n to'rtinchi bobidagi uch farishta xabari nuqtayi nazaridan tushunilishi lozim. Bu uch bob qanchalik sodda bo'lmasin, chunki ular shu qadar ravshanki, odatda

nasroniy bolalar uchun hikoyalar sifatida qo'llaniladi, aslida ular, ehtimol, Xudoning Kalomidagi eng teran uch bobni ifodalaydi.

Keyingi maqolada Doniyor kitobining uchinchi bobini davom ettiramiz.

“Butparast podshoh Navuxadnazar tutgan yo‘lda ko‘ringan behuda shuhratparastlik va zulm bizning kunlarimizda namoyon bo‘lmoqda va bundan keyin ham namoyon bo‘lib boradi. Tarix takrorlanadi. Bu asrda sinov Shabbatga rioya qilish masalasida bo‘ladi. Samoviy koinot insonlarning Yahovaning qonunini oyoq osti qilayotganini, Xudoning yodgorligi bo‘lgan, U bilan Uning amrlarini tutuvchi xalqi o‘rtasidagi belgi bo‘lgan narsani arzimas, nafratlanishga loyiq bir narsa qilib qo‘yayotganini, shu bilan birga Dura tekisligida ulkan oltin haykal ulug‘langanidek, muqobil bir shabbatni yuksaltirayotganini ko‘rib turibdi. O‘zlarini masihiy deb da’vo qiluvchi kishilar dunyoni o‘zlari yaratgan bu soxta shabbatga rioya qilishga chaqiradilar. Rad etganlarning barchasi zulmkor qonunlar ostiga qo‘yiladi. Bu qonunsizlik siri, shaytoniy kuchlarning o‘ylab topgan rejasi bo‘lib, gunoh odami orqali amalga oshiriladi.” The Youth’s Instructor, 1904-yil 12-iyul.